

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Philippi Clüveri[i] Germaniæ Antiquæ Libri tres

Clüver, Philipp

Lugduni Batavorum, 1631

Cap. X. De Tencteris, & Vsipetibus; qui & Vsipii.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44541

De TENCTERIS, & USIPETIBUS, qui & USIPII.

UN Sigamborum agros successisse USIPETES atque TENCTEROS, jam antea sæpè dictum est. nunc igitur, quâ occasione, item quando, & quomodò eò transgressi sunt, latiùs indicandum erit. De Svevis suis (quos alicum esse Chattos, suprâ ostensum) hæc Cæsar, in belli Galliçi comment. IV: *Publicè maximam putant esse laudem, quamlatissimè à suis finibus vacare agros. hac re significari, magnum numerum civitatum suam vim sustinere non potuisse. itaque unâ ex parte à Svevis circiter millia passuum c. agri vacare dicuntur. ad alteram partem succedunt Vbii. Hos quum Svevi, multis sæpè bellis experti, propter amplitudinem gravitatemque civitatis, finibus expellere non potuissent; tamen vectigales sibi fecerunt, ac multo humiliores infirmioresque redegerunt. In eadem causâ fuerunt Usipetes, & Tenctheri, quos suprâ diximus: qui, quum plures annos Svevorum vim sustinuerint, ad extremum tamen agris expulsi, & multis locis Germania triennium vagati, ad Rhenum pervenerunt. Ab solis occasu Ubios atque Sigambros Chattis, Cæsar's tempore, fuisse finitimos, item ab septemtrionibus juxta Bacenim silvam Cheruscas, suprâ fatis claris ostensum est argumentis: Hermunduros verò eodem tempore fuisse ab ortu, infrâ docetur. quapropter agros istos, ab unâ Chattorum parte vacuos, inter Sigamborum Cheruscorumque finis, in Vestofaliæ parte fuisse conjicio, circa opida *Osenbrügge & Minden*, Amisiam ac Visurgim amneis inter. vacuos autem redditos, pulsos per Chattorum vim Usipetibus atque Tencteris. in quos tamen mox Marfi, Tubantes, & aliæ subinde atque aliæ minores transferunt gentes, quas Chattorum imperio sive clientelæ subjectas fuisse, suprâ notavi. Neque enim alia Germaniæ regio crebriores gentium mutationes passa est, quàm Vestofalia. non equidem, quia melior præstantiorque eratalis partibus; sed quia in hanc, tamquàm neglectiorem, transgredi novis colonis facilè permittebatur. Ceterò, quamvis *magnum civitatum numerum à Chattis pullum Cæsar tradat; tamen duas tantum fuisse civitates Usipetum atque Tencterorum, omnino ego persuasum habeo. solet quidpè Cæsar, pro magno illo suo animo, res plùs justo extollere, magnitudinemque augere.* Sic in fine commentarii II, *ab nationibus trans Rhenum legationes ad se missas ait; quum tamen postea, in comment. IV, unos Vbios, ex Transrhenanis, legatos misisse fateatur. sic eodem commentario, à compluribus civitatibus, quum trans Rhenum foret, ad se legatos venisse, ait, pacem atque amicitiam petentis; quum duæ tantum civitates, Batavi atque Caninesates legatos miserint; ut suprâ ostensum.**

Causa igitur Usipetibus Tencterisque migrandi fuit, quia à Chattis pellebantur. Migrarunt autem *domo cum omnibus suis, id est, cum pueris atq. mulieribus; ut auctor est Cæsar, eodem commentario. Multis verò locis Germania triennium vagati sunt, per Ansbriorum, Angriwariorum, Chamavorum, Bructerorum ac Marforum finis, aliàs bellum inferentes, aliàs illatum propulsantes; donec tandem, Cn. Pompeio, M. Crasso Coss., annis 40 ante natum Iesum LV, in Sigambros & ad Rhenum pervenerunt: quas regiones Menapii incolabant, & ad utramque ripam fluminis agros, ædificia, vicisque habebant. horum agris trans Rhenum occupatis, statim flumen cum omnibus suis transferunt; atque omnibus illic eorum ædificiis occupatis, reliquam partem hiemis se eorum copiis aluerunt. Illuc legationes à nonnullis Belgarum civitatibus misse, quæ invitarent, ut ab Rheno discederent; omnia, que postulassent, ab se fore parata. quâ spe adducti, sequenti æstate latiùs vagabantur, & in finis Eburonum & Condrusorum pervenerunt. hinc magnam partem equitatus, pradandi frumentandique causâ, ad Aduaticos trans Mosam miserunt. Interim Cæsar cum exercitu adversum eos in Condrusos contendit. atque in castra eorum, haud procul Rheni Mosellæque confluentibus, irrupente milite Romano, pars eorum, qui celeriter arma capere potuerunt, 50 paullisper Romanis resistunt, atque inter carros impedimenta que pralium commiserunt: at reliqua multitudo puerorum mulierumque passim fugere cepit. ad quos consecrandos Cæsar equitatum misit. Germani post tergum clamore audito, quum suos interfici viderent, armis abjectis, signisque militaribus relictis, se ex castris eiecerunt; & quum ad confluentem Mosellæ & Rheni pervenissent, reliquâ fugâ desperatâ, magno numero interfecto, reliqui se in flumen Rhenum precipitaverunt; atque ibi, timore, lassitudine, & vi fluminis oppressi, perierunt. numerus eorum fuit capitum ccccxxx millium. At illa pars equitatus, que pradandi frumentandique causâ Mosam transierat; neque prælio interfuerat; post fugam suorum se trans Rhenum in finis Sigamborum recepit, seque cum iis conjunxit. quos mox Cæsar, missis legatis, sibi dedi nequidquam ab*

Sigambri postulat. Hæc igitur Usipetum Tencherorumque pars, à Sigambri intra suos fines recepta, perpetuò etiam posterioribus temporibus eas sedes tenuit. Quantus horum fuerit numerus, prorsus incertum est. Cæsar tamen, quum magnam partem equitatus trans Mosam missam tradat; non amplius verò 10000 equiteis in prelio fuisse: haud obscure minus 100000 trans Rhenum, clade suorum audita, fugisse indicat. unde Plutarchus quoque in Cæsare; ὁλίγοι, inquit, ὄν' ὄσοι πρὸς αὐτὸν αὐτῶν Σιγαμβροί. id est: *Paucos Rhenum transgressos rursus receperunt Sigambri*. Exiguus hic numerus in tantam brevi temporis spatio excrevit multitudinem, uti Sigambri in Galliam translatis, ipsi omne eorum solum obsederint, perpetuòque in posterum tenuerint, nisi quâ Bructeri ab oriente subgressi sunt: ut infra ostendetur. Atque xxxix annis post, quàm ex Galliâ in Germaniam revertissent, L. Domitio, P. Scipione Coss.; anno ante natum Jesum xvi, primi Transhenanarum gentium, unâ cum Sigambri, bellum Romanis in Galliâ intulerunt, tam formidabile, uti ipsum Cæsarem Augustum urbe Româ exciverit; teste Dione in lib. LIV: ὁ δὲ δὴ μέγας ὁ τῶν τότε συμβαδῶν τοῖς Ῥωμαίοις πολέμων, ὅσπερ καὶ τὸν Αὐγύστον ἐκ τῆς πόλεως ἐξήγαγε; πρὸς δὲ Κελτῶν ἐξήρτη. Σιγαμβροὶ τὸ καὶ Οὐσιπέται καὶ Τένχτροι τὸ ἐπὶ παλαιῶν ἐν τῇ σφαιρῇ πρὸς αὐτῶν σιγαμβρότης ἀνεξουσίωσαν, ἐπειθεῖ καὶ τὸν Ῥῶν Διόδοτου, πρὸς τὴν Γερμανίαν, καὶ τὴν Γαλατίας ἐληλάτουν. id est: *Maximum eâ tempestate bellum, quod ipsum adeò Augustum urbe extraxit; contra Germanos fuit. Sigambri, Usipeta, & Tencteri, primùm quosdam Romanorum in suo solo deprehensos in crucem egerant. deinde, Rheno transmissis, Germaniam Galliamque depopulati fuerant*. Consequuta tunc est nobilis illa clades Lolliana. Pax equidem mox facta, obsidesque à Germanis dati. quos tamen ruptâ pace paullo post prodiderunt. Strabo lib. vii: Ἡ ἑξαιὶ δὲ ἡ πολέμω Σιγαμβροὶ, πολλοὶ οὐκ ἔτι τῶν Ῥῶν, μέλανα ἔχοντες ἠραμόνα. καὶ κίθην ἤδη διέχον ἄλλο τε ἄλλοι, δυναστεύοντες καὶ κατὰ λυγρόν. πάλιν δὲ ἀφιστάμενοι, πρὸς διδόντες καὶ τὸ ὄμμα, καὶ τὰς αἰτίας. Hoc est: *Belli initium fecere Sigambri, Rheno proximi, duce Melone. post quem susceperunt aliud alii, qui principatu potiti, eoque deturbati postea, rursus deficientes, fide atque obsidibus proditis*. Hinc Dio eodem libro, M. Messallâ, P. Sulpicio Coss., id est, iv annis post: τὸ δὲ αὐτὸ τὸ καὶ τῶν Δρῦσιν οὐκ ἔτι τῶν Σιγαμβροὶ καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν, διὰ τὸ πρὸς τὴν ἑξαιὶ ἀπύσταν, καὶ διὰ τὸ δὲ τῶν Γαλατίας μὴ ἐλελυθῆναι, πολέμωθεν τῶν σφίσι, τὸ τε ἀπὸ τῶν σφίσι καὶ τῶν πρώτων, πρὸς τὴν ἑξαιὶ, καὶ τὴν καὶ τὴν πρὸς τὴν ἑξαιὶ βωμόν ἐν Λυγδονίᾳ τελευτῶν, μετὰ τὴν ἑξαιὶ. καὶ τὰς Κελτῶν σφίσι, τὸν Ῥῶν Διόδοτου, ἀνεξουσίωσαν, καὶ τὸν Ῥῶν Οὐσιπέται καὶ τὸν Ῥῶν Τένχτροι, πρὸς τὴν Γαλατίας, πρὸς τὴν ἑξαιὶ, καὶ τὴν Ῥῶν Διόδοτου, ἀνεξουσίωσαν. Hoc est: *Idem hoc Drusus etiam evenit. Hic, quum Sigambri eorumque socii propter absentiam Augusti, ac quia videbant Gallos jugum servitutis gravatum ferre, bellum movissent; primùm subjectorum motum preoccupavit; Gallorum primoribus, sub pretextu ejus festi, quod hodieque Lugdunî ad aram Augusti celebratur, evocatis; inde Germanis intentus, quando Rhenum transirent, eos repulit; atque ipse postea in Usipetarum finem, secundum insulam Batavorum, atque inde in Sigambrorum agris transgressus, magnam agrî partem vastavit*. Et paulo post: Ἀ καὶ τὸν Ῥῶν πρὸς τὸν πολέμω αὐτῶν ἀνεξουσίωσαν, καὶ τὸν Ῥῶν ἐπὶ τῆσιν, καὶ τὸν Οὐσιπέται καὶ τὸν Τένχτροι, πρὸς τὴν ἑξαιὶ, καὶ τὸν Ῥῶν Διόδοτου, ἀνεξουσίωσαν. hoc est: *Initio veris rursus ad bellum profectus, Rhenum transit, Usipetas subjugavit; Lupiaque ripis ponte junctis in Sigambros irrupit*. Ex his patet, Sigambros tunc temporis trans Luppiam, id est, in dextrâ ejus ripâ, fuisse nullos, Marfos huc à Rheni ripâ sub idem tempus confugisse, infra ostendam. Limiteis igitur Sigambri tunc habuere fortè istos: A meridie & ortu, ad Luppiam usque fontem, quos antea, inde ab septemtrionibus, ipso Luppiâ, ad opidum usque Lunen, à Marfis separabantur; ut infra ostendam. inde ab occasu, lineâ ad Rorâ Lennæque confluentis, à Tencteris a hinc, rursus ab septemtrionibus Rorâ ab iisdem. inde ab occasu, Rheno ab Ubiis arcebatur. Tencteri autem à meridie & ortu limiteis habuere modò dictos. à septemtrionibus Luppiâ ab Usipetibus dirimebantur. ab occasu, Rheno à Menapiis. Usipetes hinc ab occasu, eodem amne ab iisdem. ab septemtrionibus eundem habuere limitem, quem antea Sigambri, juxta lineam à Rheni divortio ad opidum Coesfeld; quò primùm à Marfis, mox, his in interiora digressis, à Bructeris separati fuere. ab ortu aliâ lineâ, à dicto opido ad Luppiam & opidum Lunen, primùm à Sigambri, dein verò à Marfis distinguebantur. à meridie inter eos atque Tencteros fuit Luppia. Postquam verò Sigambri, à Tiberio, C. Censorino, Afinio Gallo Coss., id est, anno ante natum Jesum viii, in Galliam traducti; uni Usipetes atque Tencteri omne eorum trans Rhenum solum obsederunt; ita, uti Usipetes totum id habuerint, quod antea unâ cum Tencteris possidebant; Tencteri autem id, quod Sigambri ad Chattos usque. Hinc auctor nostri, in libro de Ger-

per quorum finibus Druso erat regrediendum: hosteis autem, Sigambros; in quorum finibus castellum exstruxit. Tencteros equidem non nominat: at quia neque ipsi in Galliam cum Sigambribus traducti; pacem eos atque amicitiam unâ cum Ulfipetibus accepisse, maximè credibile est.

Hæc igitur de origine ac sedibus Ulfipetum, Tencterorumque. Nomina eorum variè apud auctores varios, plerumque mendosè à librariis perscripta leguntur. Cæsar, qui primus retulit, comment. IV. adpellat USIPETES, & TENCTHEROS. In Appiani de bellis Gallicis epitomâ sic legitur: οἱ Σουπιτῶν δὲ καὶ Ταιχαρίων ποταρχόντα μυριάδες φρατρίσμοι π καὶ ἀφράττοι σωκεσπῆσαι. satis mendose, ac barbarè. quid enim sibi vult, οἱ μυριάδες; Lege, οὐσπιτῶν, καὶ Ταιχχέρων. rectèque omnia constabunt in hanc sententiam: Ulfipetum verò & Tenctherorum cccc millia, armata simul atque inermia, contruci-
data sunt. Apud Plurarchum, in Cæsare, sic memorantur: τὸ ἐπιπέδον δὲ αὐτῆς ὁ Καῖσαρ ἵππας ἐν τῇ κελπηκῇ δυνάμει, πολλὰ κατὰ λαμβάνη πόλεμον ἐν τῇ χώρᾳ, δύο Γερμανικῶν ἐθνῶν μεγάλων ἵππας κατὰ τὴν γῆν ἀπὸ τῶν ὀρεινῶν ἀβασθηκῶν, αὐτὸς ἵππας καλῶσι σὺν ἑπῆρας, σὺν δὲ Τετρακίδας. Horum ultima legè sic: ἀπὸ τῶν ὀρεινῶν ἀβασθηκῶν. οὐσπιτῶν καλῶσι σὺν ἑπῆρας, σὺν δὲ Τετρακίρας. & constabit oratio in hanc sententiam: Quum verò Cæsar in Galliam ad copias revertisset, ingens ibi offendit bellum, duabus gentibus Germanicis magnis ad querendas sedes nuper Rhenum transgressis. Ulfipetas vocant alteros, alteros verò Tencteros. Apud Dionem quoque, loco supra citato, τέκτροι leguntur, pro Τετρακίροι, ut est lib. xxxix. Apud Strabonem, lib. VII, Νεσπίων vocabulum legitur, pro οὐσπιτῶν. Ptolemæus, ut omnia ferè in
Germaniâ turbavit, longissimo intervallo dictas duas nationes ab se invicem disjunxit: vocabulaque earum illic corrupta Τίξεροι, & οὐσπίοι, pro Τετρακίροι, & οὐσπίοι.

Sed notandum est; à principio quidem USIPETES dictos fuisse, à Cæsare, & iis, qui commentarios ejus in conscribendâ historiâ sequuti sunt; ab iisdemq; TENCTHEROS, Græcâ magis quàm Latinâ scriptione. posteriores verò USIPIOS dixere, atque TENCTEROS. Atque hinc est, quòd Tacitus annali primo, Ulfipetas adpellat, sub initium principatus Tiberii; tertio autem decimo annali, sub Nerone, & item in libro de Germaniâ, sub Trajano, Ulfipios. quæ equidem vocabuli variatio malè curiosis atque imperitis commentatoribus causam erroris præbuit, uti diversam Ulfipetarum gentem ab Ulfipiis statuerent. Apud Aethicum cosmographum leguntur Ulfippi: nescio an satis sine
mendo. Hæc de nominibus utriusque gentis.

Ceterum de Tencterorum militiâ, ac bellicâ virtute, sub Trajani principatu sic Tacitus in libro de Germaniâ: Tencteri, super solitum bellorum decus, equestris disciplina arte præcellunt. nec major apud Cætos peditum laus, quàm Tencteris equitum. sic instituere majores; posteri imitantur. hi lusus infantium; hæc juvenum amulatio; perseverant senes. inter familiam, & penates, & jura possessionum, equi traduntur. excipit filius, non, ut cetera, maximu natus; sed prone ferox bello, & melior. Haud equidem immerito; quandoquidem majores eorum meri equites fuere, longâ militiâ cum in Germaniâ, tum in Galliâ, moxque rursùm in Germaniâ, perpetuò exercitati. Hinc etiamnum singulare huic regioni, maximè Montensibus, alendorum equorum studium, equarumque greges nobiles atque præclari.

Ab Ulfiperum sive Ulfipiorum vocabulo opidum comitatus titulo insignitum Zutphen sive Surphen adpellatum videtur; quasi huc usque postea temporis progressis Ulfipiis. verum hac de re quod liquidò adfirmem, nihil protùs è scriptorum monumentis habeo.

C A P. XI.

De MARSIS, ac MARSACIS, qui & MARSATII.

SIGAMBRIS conterminos antiquitus fuisse, versùs septentriones, MARSOs, supra dictum est. de his igitur sic Strabo lib. VII: Ἐστὶ δὲ πᾶσι μὲν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τὰ πρὸς τῶν Ρῥῆνων μίση, ἀπὸ τῆς ἀπῆρας ἀρχαίας. ἁπλῶν δὲ πικρῶν τῶν ἐπὶ τὸ ἑσπέριον τῆς χώρας πρὸς τὴν ἑσπέρια πᾶσι. Ταύτης δὲ πᾶσι μὲν εἰς κίληκόν μεταρῶν Ρῥομαίοι. τὰ δὲ ἑσπέρια μεταρῶν εἰς τὴν ἐν Βαδὰ χώραν, καὶ τῆς Μαρσῆ. Id est: Prima Germaniæ regio est ad Rhenum, à fontibus ejus usque ad ostia. atque omnis hic fluminis tractus latus est Germaniæ occidentum. Hujus ripe populos quosdam Romani in Galliam traduxerunt. quidam in interiora migraverunt; ut Marsi. Horum quoque meminit Tacitus, annal. I, & II: sed in remotioribus à Rheno locis. In ripâ amnis quâ regione incoluerint, per se dispectu difficile est: itaque quibus in oris fuerint, postquam à ripâ recesserint, antè investigandum erit. Tacitus igitur, annal. I, post sedatam militum apud Vetera
seditio-